

Jordi Mata, *Reines i peons*.
Premi de novel·la Ciutat
d'Alzira 1995. COLUMNA I
BROMERA.
Barcelona / València, 1996.

El pecat de ser diferent

JOAN JOSEP ISERN

Amb trenta anys acabats de fer, Jordi Mata pot exhibir un currículum literari força singular entre els seus companys de generació. Mitja dotzena de novel·les publicades, uns quants llibres de relats curts, abundants contes esparços, poesia i una extensa llista de premis de nivell petit i mitjà configuraven, fins fa uns mesos, la targeta de visita d'aquest jove i prolífic escriptor. Una targeta de visita a la qual li faltava el toc de prestigi addicional que proporciona haver entrat en la nòmina dels guanyadors d'algun dels dotze o quinze premis de narrativa que, per dotació econòmica i repercussió pública, podríem considerar de primer nivell entre els que es convoquen al llarg de l'any. Aquesta assignatura pendent Jordi Mata la va aprovar l'octubre passat en guanyar el premi de novel·la Ciutat d'Alzira amb *Reines i peons*, que acaba d'aparèixer sota una

doble divisa editorial: Bromera per al País Valencià i Columna per a la resta dels Països Catalans.

L'argument de *Reines i peons* es desenvolupa a Amsterdam i explica la història d'Alois Berchtold, un home de trenta anys, d'origen familiar acomodad que abandona el seu món de seguretats per convertir-se en un *kraker*, és a dir, l'equivalent del que per aquí coneixem amb el nom d'*okupa*. Un dia de 1980, poques setmanes després de la cerimònia de coronació de la reina Beatriu, Alois és detingut per sorpresa en el pis on viu i, sense cap explicació, és internat en el pavelló dels pacients "especials" d'un manicomi on romandrà tancat i incomunicat del món exterior durant deu anys.

El retorn d'Alois al pis on vivia un cop donat d'alta, l'intent de continuar la seva existència a partir del punt en que va ser interrompuda i la recerca d'una explicació racional al seu infern particular

són les línies mestres de la novel·la que Jordi Mata sap dibuixar amb destresa fins a arribar a un final mesurat i precís.

El lector que hagi seguit la trajectòria de Jordi Mata detectarà en aquestes *Reines i peons* una novetat important: per primera vegada l'autor deixa de banda el registre fantàstic en què s'havia desenvolupat amb resultats força meritoris -*El capvespre de l'heroi* i, sobretot, *El comprador*- i opta per una novel·la realista. Tot i això l'interès de Mata per les vessants ètiques de la ciència i per la seva aplicació a la vida quotidiana -una de les constants de la seva obra anterior- continua tan present com sempre. En aquest cas per mitjà de la crítica a unes determinades teràpies psiquiàtriques que el porta a plantejar-se la novel·la com una reflexió sobre el concepte de la marginalitat i de la diferència en una societat tèbriquem avançada: "Una societat que no accepta el boig perquè fa nosa,

perquè tot ho qüestiona.

El retorn a la vida d'Alois Berchtold i el seu intent de reprendre el fil del passat -mòtiu central del llibre- és una partida d'escacs en la qual la societat condemna el protagonista a jugar, d'entrada, amb les peces perdudes. L'alternativa infern/paradis és falsa perquè no existeixen els paradisos. El trànsit de la mort a la vida és utòpic i, si alguna certesa ens envolta, aquesta és que ja no som en el temps de les utopies. Assistim al capvespre dels herois. Els antics militants radicals són ara funcionaris en expectativa de corrupció o mestresses de casa ben instal·lades. Els antics amors són ara deu anys més vells, més desenganyats, més desesperançats... Només amb els odís ha estat clement el temps: els manté intactes.

ESCENARI CREPUSCULAR

Novel·la pessimista i crepuscular que l'autor situa encertadament en un escenari terminal: un edifici de pisos a

punt de ser enderrocat. Novel·la de contrastos que descriu una història de mesquineses i de manca de llibertat en una ciutat considerada, paradoxalment, com el símbol de la màxima liberalitat. Novel·la plena de matisos com, per exemple, la relació d'Alois amb l'adolescent Geert o el paper del televisor i del vídeo com a elements transformadors de la realitat que envolta el protagonista, tant dintre com fora del manicomi.

Jordi Mata ha escrit una alegoria sobre l'esperança i la frustració. L'esperança dels que intentaven canviar el món i la frustració davant la impossibilitat de l'empresa. L'esperança de voler retornar a la vida i la frustració de veure que en la mort no hi ha retorns possibles. Tot i pertànyer a registres molt diferents, *Reines i peons* es pot situar, al meu parer, perfectament al costat d'*El comprador*, fins ara el llibre més rodó que havia escrit Jordi Mata. Un autor que, novel·la rere novel·la, va cremant etapes amb pas segur i pocs entrebancs. Sospito que no ha de trigar gaire la novel·la de la seva definitiva consagració. De fet, no m'estranyaria gens que ara amateix estigués agafant forma ja dintre del disc dur del seu ordinador personal.